

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти

« 06 »

М.М. Бриль

2019 р.

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ЗМІСТУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

СПІВАЄМО НА УРОКАХ СОЛЬФЕДЖІО

Навчальний посібник
з сольфеджіо для V-VIII класів
мистецьких шкіл

Київ – 2019

Укладачі: **Е.О. Барикіна**

С.Г. Казакова

О.Є. Мякота

викладач музично-теоретичних
дисциплін Черкаської дитячої школи
мистецтв, викладач вищої категорії,
викладач-методист

викладач музично-теоретичних
дисциплін Черкаської дитячої школи
мистецтв, викладач вищої категорії,
старший викладач

викладач музично-теоретичних
дисциплін Черкаської дитячої школи
мистецтв, викладач вищої категорії,
старший викладач

Рецензенти:

В.М. Островик

викладач вищої категорії,
викладач-методист Луцької музичної
школи № 1 імені Фредерика Шопена

І.А. Жосан

заступник директора з навчальної
роботи Київської дитячої музичної
школи № 14 імені Д. Б. Кабалевського,
викладач вищої категорії, викладач-
методист

Рекомендовано

на засіданні методичної ради

Черкаської дитячої школи мистецтв

(протокол № 02 від 25 березня 2019 р.)

© Барикіна Е.О., Казакова С.Г., Мякота О.Є.,
2019 р.

© Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти, 2019 р.

З М І С Т

Передмова.....	3
Ритмічна група Q . QI	5
Синкопа.....	7
Домінантсептакорд та його обернення.....	10
Тріоль.....	14
Розмір 6/8.....	18
Гармонічний мажор	22
Тритони	25
Характерні інтервали	28
Зменшений тризвук	31
Увідні септакорди	35
Збільшений тризвук	38
Вправи з залігованими нотами	41
Ладова альтерація та хроматизм. Ускладнений ритм	44
Вправи в басовому ключі	50
Список використаних джерел	55
Зміст	56

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник з сольфеджіо «СПІВАЄМО НА УРОКАХ СОЛЬФЕДЖІО» пропонується учням старших класів мистецьких шкіл.

Читання нот з листа, як і всі форми роботи на уроках сольфеджіо, тісно пов'язані між собою і допомагають одна одній вирішувати різні проблеми і задачі, які виникають при опануванні предмету. Однією з головних цілей, поставлених у цьому посібнику, є напрацювання мелодичних і ритмічних навичок та вміння їх почути і застосувати при написанні музичного диктанту.

В 5–8 класах проводиться велика робота по напрацюванню необхідних навичок читання з листа одноголосся. Ця форма роботи є дуже важливою і потребує постійного тренування (саме слово «сольфеджіо» означає спів з називанням нот).

Сольфеджування – одна з провідних форм роботи в курсі сольфеджіо. Головним завданням сольфеджування є розвиток музичних здібностей учнів у процесі виконання мелодій, виховання музичного слуху, усвідомлення ними метро-ритмічної організації звуків та ладових взаємозв'язків, розвиток музичної пам'яті, відчуття жанрів та стилів.

Читання нот з листа передбачає здатність учнів співати по нотах незнайому мелодію. Таке вміння може сформуватись тільки на основі музично-слухового досвіду. Саме він набувається у виконавській практиці.

Сольфеджування дуже важливе і потребує постійного тренування і вдосконалення. Для грамотного сольфеджування необхідно:

- розуміти метро-ритмічну організацію звуків;
- бачити, розуміти і уявляти звучання мелодії;
- відчувати тональність, утримувати стрій, орієнтуватись у ступенях тональності;
- володіти своїм голосом без підтримки інструменту.

До збірки увійшли народні, класичні, авторські та сучасні мелодії. Запропонований посібник, крім навчальної, виконує і естетичну функцію. А саме: в процесі навчання залучити учнів до світу української пісні, фольклору,

щоб збагатити їх слух і пам'ять, закласти основи розуміння ними особливостей та високої художньої цінності української народнопісенної творчості, сприяти формуванню у них музичного мислення на інтонаційній основі українського музичного фольклору, а також національної самосвідомості на засадах культурних традицій українського народу.

Посібник складається з 14 розділів, кожен з яких сприяє засвоєнню музично-теоретичного матеріалу, його слуховому усвідомленню, формуванню вокально-інтонаційних умінь та навичок.

Велике значення для читання нот з листа має естетичний бік підібраного прикладу, його виразність, художня цікавість. Чим краща мелодія, тим легше і приємніше дитині слухати своє виконання. Важливою є логічна ясність мелодії. Це полегшує її виконання і розуміння.

При підготовці до співу мелодій необхідно нагадати учням про такий важливий момент (чинник) як своєчасну і грамотну зміну дихання під час виконання мелодії. Для цього в прикладах поставлені цезури.

Дуже важливим є виконання мелодій в темпі, який передбачив композитор. Від цього залежить сенс даної мелодії, її образний зміст.

Музичний матеріал збірки також може використовуватись для творчих завдань, підбору акомпанементу та музичного диктанту.

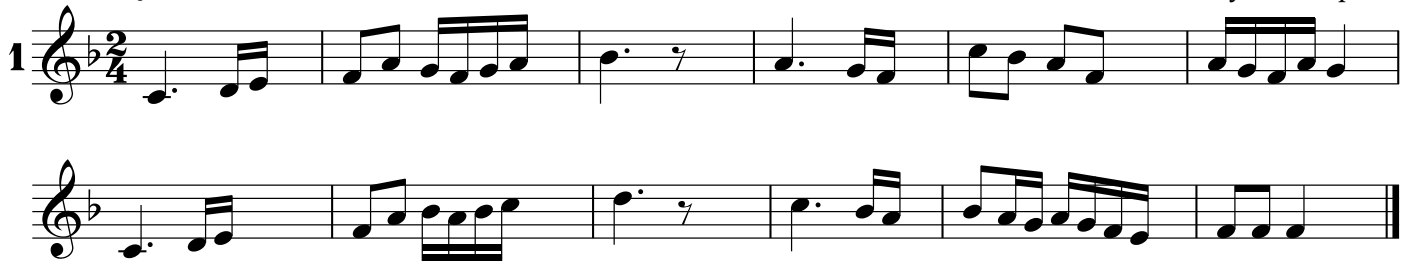
Маємо надію, що цей посібник допоможе викладачам-теоретикам мистецьких шкіл.

З повагою,
С.Казакова, О.Мякота, Е.Барикіна

Ритмічна група

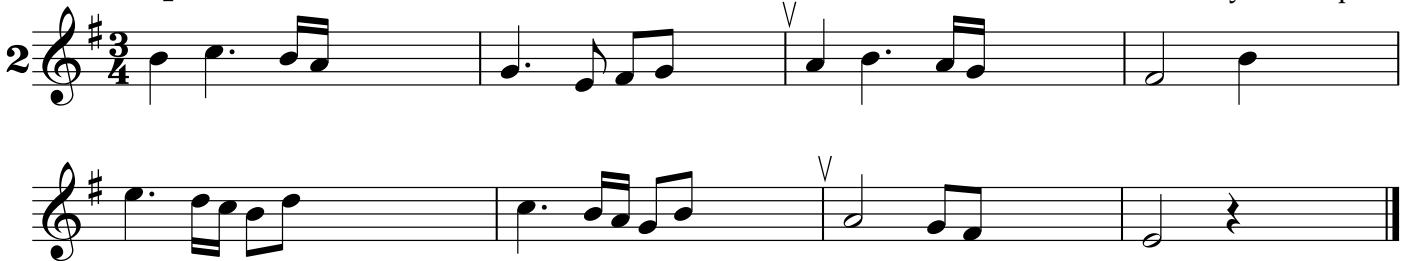
Рухливо

В.Фліс.Я.Якуб'як.Вправа

1

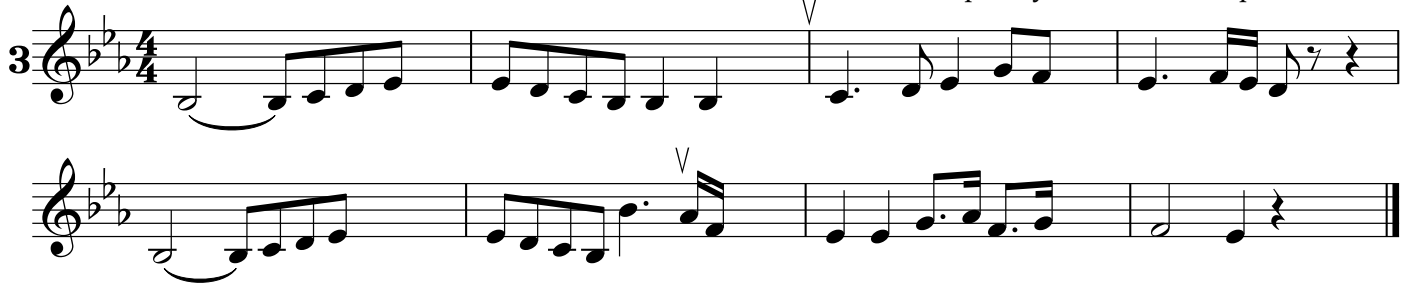
Стримано

В.Фліс.Я.Якуб'як.Вправа

2

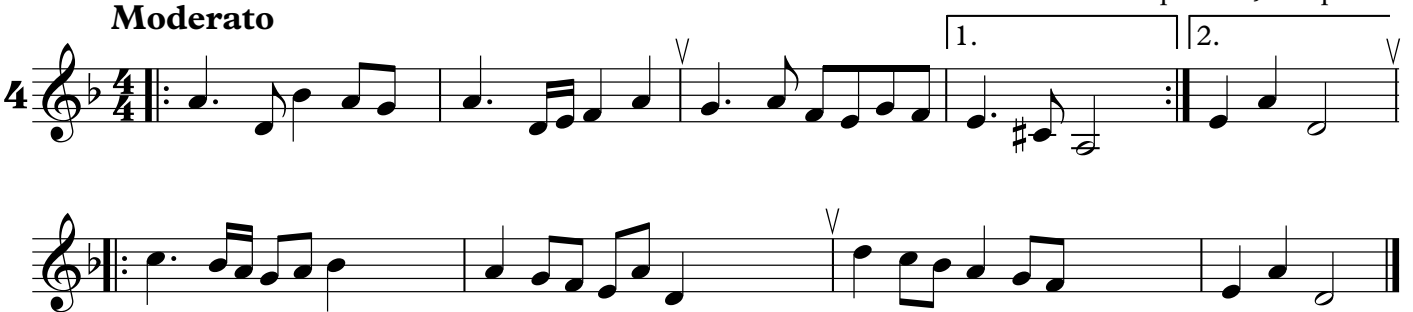
Allegretto

В.Моцарт. Дует для двох скрипок № 10

3

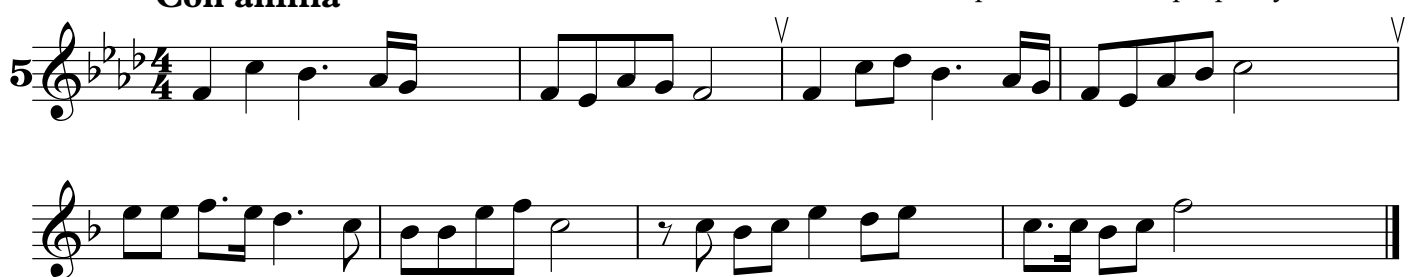
Moderato

Українська народна пісня
"Зоре моя, вечірняя"

4

Con anima

П.Майборода. "Пісня про рідну землю"

5

Andante

Й.Бах. "Арія"

6

Musical notation for the first piece, marked Andante, in 3/4 time. It consists of two staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 3/4 time signature. The melody is written in a single line. The second staff continues the melody, ending with a double bar line. There are two accents (v) above the notes in the second measure of each staff.

Allegro

Й.Брамс. Угорський танок № 5

7

Musical notation for the second piece, marked Allegro, in 2/4 time. It consists of two staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 2/4 time signature. The melody is written in a single line. The second staff continues the melody, ending with a double bar line. There is one accent (v) above the note in the second measure of the first staff.

Con moto

Українська народна пісня "Діду, діду"

8

Musical notation for the third piece, marked Con moto, in 2/4 time. It consists of two staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a 2/4 time signature. The melody is written in a single line. The second staff continues the melody, ending with a double bar line. There is one accent (v) above the note in the second measure of the first staff.

Співуче

Українська народна пісня "Над ланами сонце сходить"

9

Musical notation for the fourth piece, marked Spivuche, in 2/4 time. It consists of two staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a 2/4 time signature. The melody is written in a single line. The second staff continues the melody, ending with a double bar line. There is one accent (v) above the note in the second measure of the first staff.

Allegretto

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

10

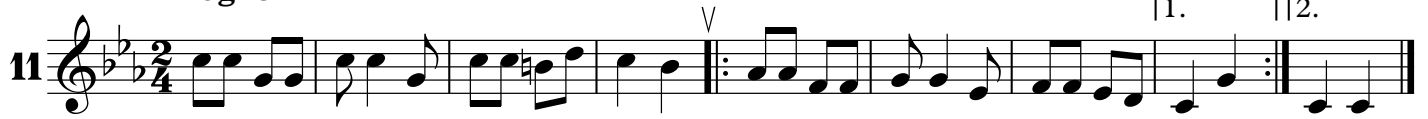
Musical notation for the fifth piece, marked Allegretto, in 4/4 time. It consists of two staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a 4/4 time signature. The melody is written in a single line. The second staff continues the melody, ending with a double bar line. There is one accent (v) above the note in the second measure of the first staff.

Синкопа

Українська народна пісня

"Ой, Марічко, чичері"

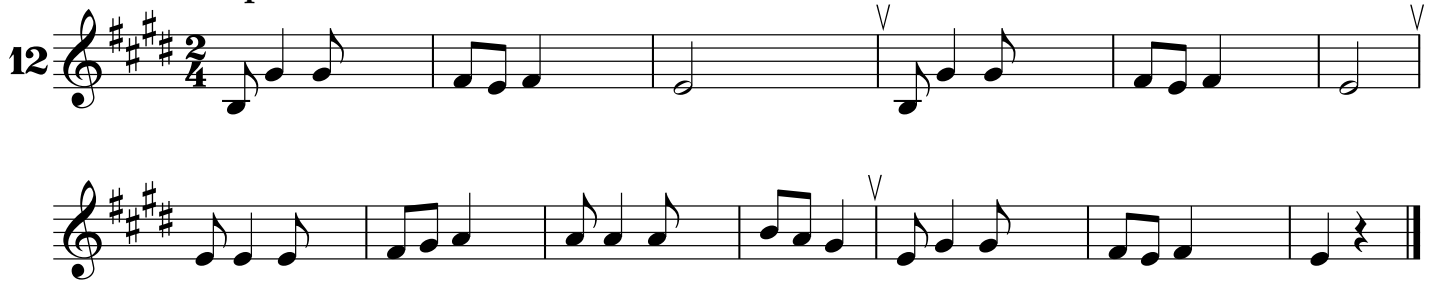
Allegro

11

Українська народна пісня

"Ой, чорна я си чорна"

Жартівливо

12

Швидко

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

13

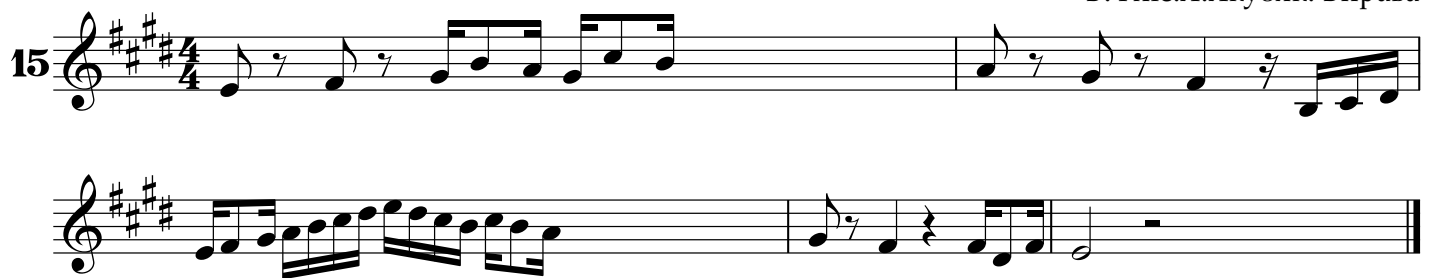
Allegro

М.Вериківський "Наймичка" Пд.

14

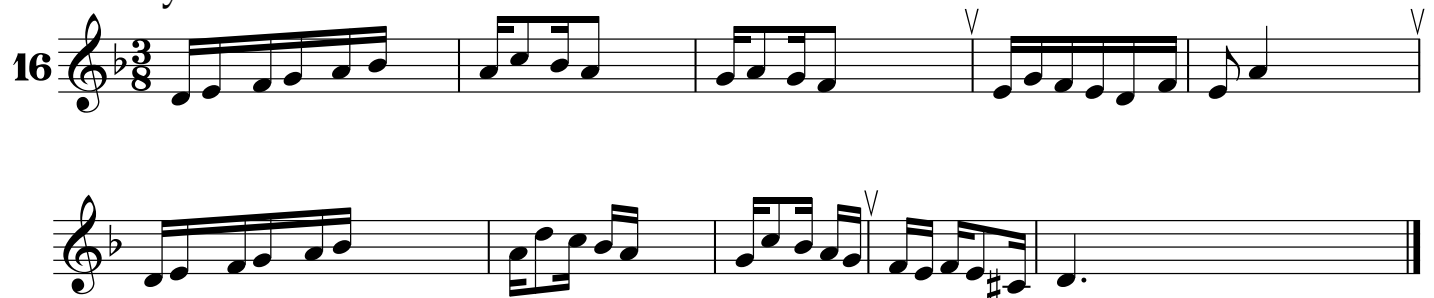
Maestoso

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

15

Рухливо

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

16

Стримано

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

17

Musical notation for exercise 17, Strimano, 4/4 time, key of D major. It consists of two staves. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The melody starts with a quarter note D4, followed by quarter notes E4, F#4, G4, A4, B4, C5, D5. There are two accents (v) above the notes G4 and C5. The second staff continues the melody with eighth notes and quarter notes, ending with a double bar line.

Швидко

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

18

Musical notation for exercise 18, Shvidko, 2/4 time, key of D major. It consists of two staves. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The melody starts with a quarter note D4, followed by quarter notes E4, F#4, G4, A4, B4, C5, D5. There is one accent (v) above the note G4. The second staff continues the melody with eighth notes and quarter notes, ending with a double bar line.

Allegro

М.Клімов. Сольфеджіо

19

Musical notation for exercise 19, Allegro, 2/4 time, key of D major. It consists of two staves. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The melody starts with a quarter note D4, followed by quarter notes E4, F#4, G4, A4, B4, C5, D5. There are slurs over the first four notes and the last four notes. The second staff continues the melody with eighth notes and quarter notes, ending with a double bar line.

Con moto

Е.Гріг. Вальс

20

Musical notation for exercise 20, Con moto, 3/4 time, key of B-flat major. It consists of three staves. The first staff has a treble clef and a key signature of two flats (Bb, Eb). The melody starts with a quarter note Bb3, followed by quarter notes C4, D4, Eb4, F4, G4, Ab4, Bb4. There are two accents (v) above the notes G4 and Bb4. The second staff continues the melody with eighth notes and quarter notes, ending with a double bar line. The third staff continues the melody with eighth notes and quarter notes, ending with a double bar line.

Урочисто

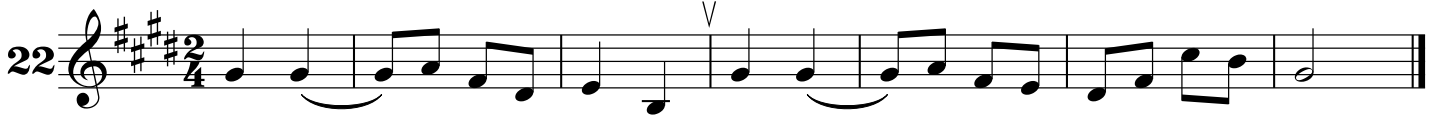
М.Глінка. "Руслан і Людмила"

21

Musical notation for exercise 21, Urochisto, 2/4 time, key of D major. It consists of two staves. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The melody starts with a quarter note D4, followed by quarter notes E4, F#4, G4, A4, B4, C5, D5. There are slurs over the first four notes and the last four notes. The second staff continues the melody with eighth notes and quarter notes, ending with a double bar line.

Ballad

М.Глінка. "Пісня Вані"

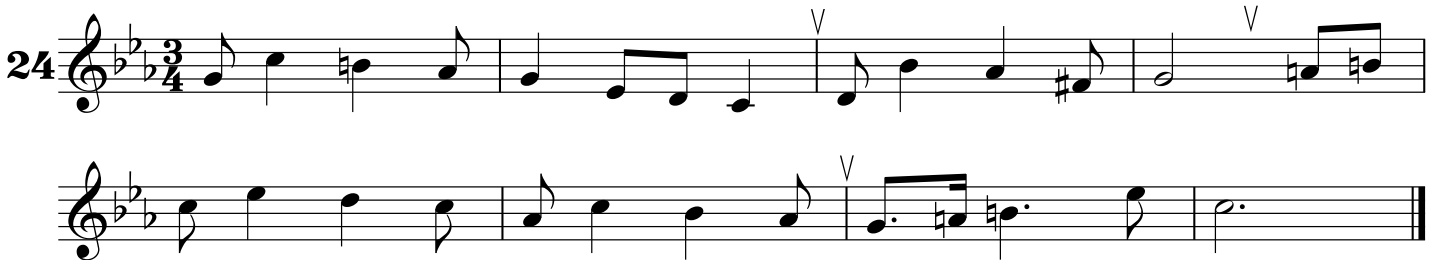
Рухливо

С.Овчаренко. Вправа

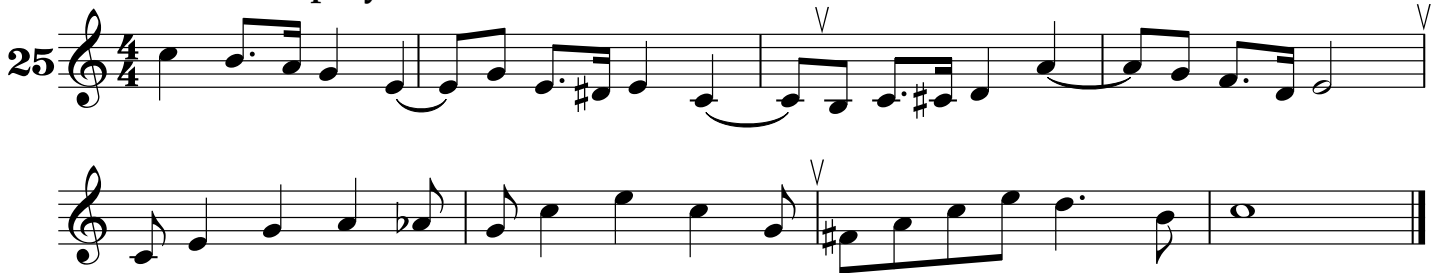
Ballad

С.Овчаренко. Вправа

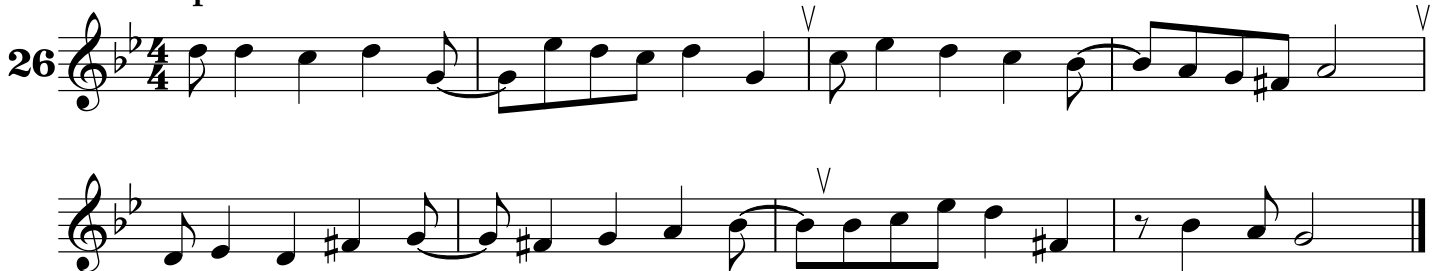
В темпі маршу

С.Овчаренко. Вправа

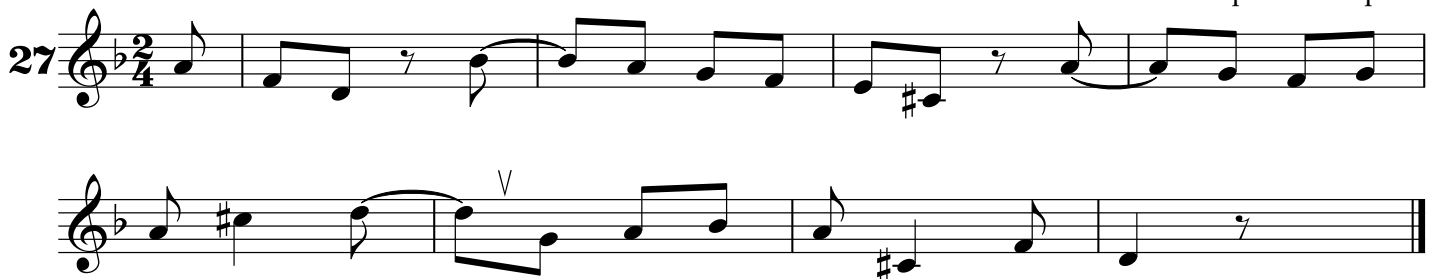
Стримано

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

Con moto

С.Овчаренко. Вправа

Домінантовий септакорд та його обернення

Співуче

Українська народна пісня

28

Жартівливо

Українська народна пісня

"Ой, од корчми"

29

Con moto

В.Моцарт."Дон Жуан"

30

Повільно

Українська народна пісня

31

Allegro

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

32

Рухливо Югланська пісня

33

1. 2.

3 3

В темпі маршу В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

34

V V

Повільно Чеська пісня

35

Стримано В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

36

V V

Стримано Українська народна пісня
"Віють вітри, віють буйні"

37

V V

Рухлива

В.Фліс. Я.Якуб'як. Вправа

38

39

Стримано

Ф.Мазас. Дует для двох скрипок № 9

39

40

Співуче

Українська народна пісня
"Ніч яка місячна"

40

Ніжно

Українська народна пісня
"Ой ти, дівчино, зарученая"

41

Швидко

Українська народна пісня
"Ой, дівчино-горлице"

42

Українська народна пісня
"Нащо мені зачіпаєш"

Жартівливо

43

43

Не поспішаючи

Л.Бетховен."Тірольська пісня"

44

44

Попірно

О.Афоніна. Вправа

45

45

Жартівливо

О.Афоніна. Вправа

46

46

Повільно

Ф.Шуберт."Мірошник і струмок"

47

47

Тріоль

Спокійно

М.Лисенко. "Коза-дереза"

48

49

Швидко

Дж.Верді. "Аїда" Пд.

49

Стримано

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

50

Швидко Молдавська пісня

51

Exercise 51 is in 2/4 time with a key signature of two sharps (F# and C#). The tempo is 'Швидко' (Allegro). The melody consists of two staves. The first staff has a repeat sign and a triplet of eighth notes. The second staff has two endings: the first ending is a quarter note followed by a quarter rest, and the second ending is a quarter note followed by a quarter rest. There are also triplet markings over some notes.

Помірно Неаполітанська пісня

52

Exercise 52 is in 3/4 time with a key signature of two sharps (F# and C#). The tempo is 'Помірно' (Moderato). The melody consists of two staves. The first staff has a triplet of eighth notes. The second staff has a triplet of eighth notes. There are also triplet markings over some notes.

Стримано Російська пісня

53

Exercise 53 is in 2/4 time with a key signature of two flats (Bb and Eb). The tempo is 'Стримано' (Adagio). The melody consists of two staves. The first staff has a triplet of eighth notes. The second staff has a triplet of eighth notes. There are also triplet markings over some notes.

Рухливо Д. Кабалевський. Етюд

54

Exercise 54 is in 4/4 time with a key signature of one flat (Bb). The tempo is 'Рухливо' (Allegro). The melody consists of two staves. The first staff has a triplet of eighth notes. The second staff has a triplet of eighth notes. There are also triplet markings over some notes.

Помірно Українська народна пісня "Ідуть дні за днями"

55

Exercise 55 is in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). The tempo is 'Помірно' (Moderato). The melody consists of two staves. The first staff has a triplet of eighth notes. The second staff has a triplet of eighth notes. There are also triplet markings over some notes.

Рухливо

Е.Гріг. Соната для скрипки

56

3 3 3 3

Стримано

В.Фліс. Я. Якуб'як. Вправа

57

3 3 3 3 3 3

Жваво, але не дуже

Ф.Шопен. Мазурка № 6

58

3 3 3 3 3 3

Спокійно

Німецька пісня

59

3

Дуже повільно

Українська народна пісня
"Яром, хлопці, яром"

60

3

Українська народна пісня
"Там, де Ятрань круто в'ється"

Співуче

61

Музична партитура для вправи 61, "Співуче".

Українська народна пісня
"Ой, на горі, горі"

Спокійно

62

Музична партитура для вправи 62, "Спокійно".

Рухливо

С.Овчарено. Вправа

63

Музична партитура для вправи 63, "Рухливо".

В темпі маршу

С.Овчаренко. Вправа

64

Музична партитура для вправи 64, "В темпі маршу".

Meno mosso

С.Овчаренко. Вправа

65

Музична партитура для вправи 65, "Meno mosso".

Розмір 6/8

Рухливо

Латвійська народна пісня

66

Musical notation for exercise 66, first system. Treble clef, 6/8 time signature, key of G major. The melody consists of eighth and quarter notes. There are two accents (v) over the 5th and 9th measures.

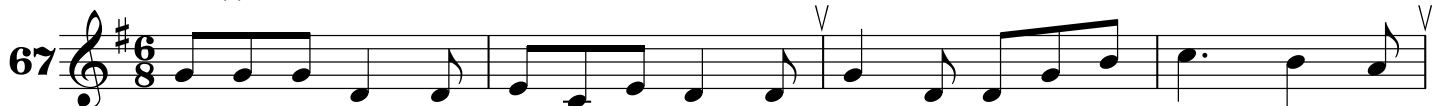

Musical notation for exercise 66, second system. Treble clef, 6/8 time signature, key of G major. The melody continues with eighth and quarter notes. There is one accent (v) over the 5th measure.

Швидко

Англійська народна пісня

67

Musical notation for exercise 67, first system. Treble clef, 6/8 time signature, key of G major. The melody consists of eighth and quarter notes. There are two accents (v) over the 5th and 9th measures.

Musical notation for exercise 67, second system. Treble clef, 6/8 time signature, key of G major. The melody continues with eighth and quarter notes. There is one accent (v) over the 5th measure.

Граційно

Й.Гайдн.Симфонія соль мажор

68

Musical notation for exercise 68, first system. Treble clef, 6/8 time signature, key of G major. The melody consists of eighth and quarter notes. There are two accents (v) over the 5th and 9th measures.

Musical notation for exercise 68, second system. Treble clef, 6/8 time signature, key of G major. The melody continues with eighth and quarter notes. There is one accent (v) over the 5th measure.

Стримано

Норвезька народна пісня

69

Musical notation for exercise 69, first system. Treble clef, 6/8 time signature, key of G major. The melody consists of eighth and quarter notes. There are two accents (v) over the 5th and 9th measures.

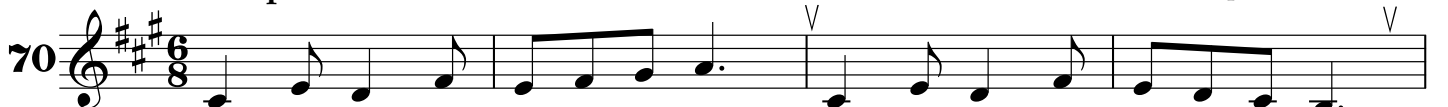

Musical notation for exercise 69, second system. Treble clef, 6/8 time signature, key of G major. The melody continues with eighth and quarter notes. There is one accent (v) over the 5th measure.

Помірно

Англійська жартівлива пісня

70

Musical notation for exercise 70, first system. Treble clef, 6/8 time signature, key of G major. The melody consists of eighth and quarter notes. There are two accents (v) over the 5th and 9th measures.

Musical notation for exercise 70, second system. Treble clef, 6/8 time signature, key of G major. The melody continues with eighth and quarter notes. There is one accent (v) over the 5th measure.

Співуче

Я.Якубяк, В.Фліс. Вправа

71

Musical notation for exercise 71, first system. Treble clef, 6/8 time signature, key of G major. The melody consists of eighth and quarter notes. There are two accents (v) over the 5th and 9th measures.

Musical notation for exercise 71, second system. Treble clef, 6/8 time signature, key of G major. The melody continues with eighth and quarter notes. There is one accent (v) over the 5th measure.

Ніжно

В.Моцарт.Весняна пісня

72

Musical score for exercise 72, 'Něžno' by V. Mozart. It consists of two staves of music in 6/8 time, starting with a treble clef and a key signature of one flat. The melody is simple and lyrical, with some rests and a final fermata. There are dynamic markings like 'v' and 'f' throughout.

Стримано

Й.Гайдн.Квартет № 79 ч.І

73

Musical score for exercise 73, 'Strimano' by J. Haydn. It consists of two staves of music in 6/8 time, starting with a treble clef and a key signature of two flats. The melody is more rhythmic and includes some sixteenth-note patterns. There are dynamic markings like 'v' and 'f' throughout.

Meno mosso

В-А.Моцарт "Дон Жуан" І д.

74

Musical score for exercise 74, 'Meno mosso' by W.A. Mozart. It consists of two staves of music in 6/8 time, starting with a treble clef and a key signature of two flats. The melody is more complex, with some sixteenth-note patterns and a final fermata. There are dynamic markings like 'v' and 'f' throughout.

Не поспішаючи

Дж.Верді. "Травіата" ІІІ д.

75

Musical score for exercise 75, 'Ne pospishayuchi' by G. Verdi. It consists of two staves of music in 6/8 time, starting with a treble clef and a key signature of one flat. The melody is more complex, with some sixteenth-note patterns and a final fermata. There are dynamic markings like 'v' and 'f' throughout.

Andantino

М.Римський-Корсаков. "Шехеразада"

76

Musical score for exercise 76, 'Andantino' by M. Rimsky-Korsakov. It consists of two staves of music in 6/8 time, starting with a treble clef and a key signature of one sharp. The melody is more complex, with some sixteenth-note patterns and a final fermata. There are dynamic markings like 'v' and 'f' throughout.

Граційно

М.Римський-Корсаков. "Шехеразада"

77

Musical score for exercise 77, 'Grazioso' by Rimsky-Korsakov. It consists of two staves of music in 6/8 time with a key signature of one flat. The melody features grace notes and accents.

Allegro moderato

М.Глінка. "Іван Сусанін". Вальс

78

Musical score for exercise 78, 'Allegro moderato' by Glinka. It consists of two staves of music in 6/8 time with a key signature of three sharps. The melody includes a first and second ending.

Помірно

В.-А.Моцарт.Соната для фортепіано

79

Musical score for exercise 79, 'Moderato' by Mozart. It consists of two staves of music in 6/8 time with a key signature of three sharps. The melody features grace notes and accents.

Граційно

Рубець. Вправа

80

Musical score for exercise 80, 'Grazioso' by Rubinstein. It consists of two staves of music in 6/8 time with a key signature of one flat. The melody features grace notes and accents.

Швидко

Рубець. Вправа.

81

Musical score for exercise 81, 'Allegro' by Rubinstein. It consists of two staves of music in 6/8 time with a key signature of one flat. The melody is fast and features grace notes and accents.

Спокійно

Рубець. Вправа

82

Стримано

Рубець. Вправа

83

Adagio

Булгаков. Вправа

84

Con moto

Булгаков. Вправа

85

Рішуче

С.Казакова. Вправа

86

Гармонічний мажор

Allegretto

М.Глінка. Романс

87

Two staves of musical notation for exercise 87. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two sharps (F# and C#), and a 6/8 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes. The second staff continues the melody with similar rhythmic patterns.

Con moto

М.Раков. Концертний вальс

88

Two staves of musical notation for exercise 88. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats (Bb and Eb), and a 3/4 time signature. The melody features dotted rhythms and accents. The second staff continues the piece with similar rhythmic elements.

Рухливо

М.А.Римський-Корсаков. "Ніч перед Різдвом"

89

Two staves of musical notation for exercise 89. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two sharps (F# and C#), and a 3/4 time signature. The melody is characterized by eighth-note patterns and accents. The second staff continues the rhythmic and melodic motifs.

Жартівливо

Моравська пісня

90

One staff of musical notation for exercise 90. It begins with a treble clef, a key signature of two sharps (F# and C#), and a 2/4 time signature. The melody is a simple, rhythmic line with eighth notes.

Наспівно

Е.Капуа. "Неаполітанська"

91

Two staves of musical notation for exercise 91. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two sharps (F# and C#), and a 2/4 time signature. The melody features a mix of eighth and quarter notes. The second staff continues the piece with similar rhythmic patterns.

Стримано

Р.Глієр. Романс

92

Two staves of musical notation for exercise 92. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two sharps (F# and C#), and a 3/4 time signature. The melody includes dotted rhythms and accents. The second staff continues the piece with similar rhythmic elements.

Стримано

Українська народна пісня

93

Musical score for exercise 93, first system. Treble clef, key signature of two sharps (F# and C#), 2/4 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes. A fermata is placed over the second measure of the second staff.

Помірно

Українська народна пісня

94

Musical score for exercise 94, first system. Treble clef, key signature of one flat (Bb), 2/4 time signature. The melody consists of quarter and eighth notes. A fermata is placed over the second measure of the second staff.

Стримано

Долмагов. Вправа

95

Musical score for exercise 95, first system. Treble clef, key signature of three flats (Bb, Eb, Ab), 3/4 time signature. The melody consists of quarter and eighth notes. A fermata is placed over the second measure of the second staff.

Moderato

Булгаков. Вправа

96

Musical score for exercise 96, first system. Treble clef, key signature of one flat (Bb), 3/4 time signature. The melody consists of quarter and eighth notes. A fermata is placed over the second measure of the second staff.

Allegretto

В.Фліс. Я.Якуб'як. Вправа

97

Musical score for exercise 97, first system. Treble clef, key signature of one flat (Bb), 3/4 time signature. The melody consists of quarter and eighth notes. A fermata is placed over the second measure of the second staff.

Помірно

В.Фліс. Я.Якуб'як. Вправа

98

Musical score for exercise 98, first system. Treble clef, key signature of one flat (Bb), 4/4 time signature. The melody consists of quarter and eighth notes. A fermata is placed over the second measure of the second staff.

Con moto

В.Фліс. Я.Якуб'як. Вправа

99

Musical notation for exercise 99, measures 1-4. Treble clef, key signature of one sharp (F#), 6/8 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes with slurs and accents. The bass line consists of quarter notes with slurs and accents.

Allegretto

Ф.Шуберт. Вальс

100

Musical notation for exercise 100, measures 1-4. Treble clef, key signature of three sharps (F#, C#, G#), 3/4 time signature. The melody consists of quarter and eighth notes with slurs and accents. The bass line consists of quarter notes with slurs and accents.

Allegro

М.Коваль. Вправа

101

Musical notation for exercise 101, measures 1-4. Treble clef, key signature of three sharps (F#, C#, G#), 3/4 time signature. The melody consists of quarter and eighth notes with slurs and accents. The bass line consists of quarter notes with slurs and accents.

В темпі вальсу

М.Коваль. Вправа

102

Musical notation for exercise 102, measures 1-4. Treble clef, key signature of three sharps (F#, C#, G#), 3/4 time signature. The melody consists of quarter and eighth notes with slurs and accents. The bass line consists of quarter notes with slurs and accents.

Con moto

М.Коваль. Вправа

103

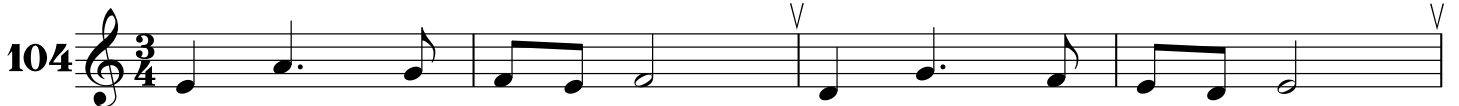
Musical notation for exercise 103, measures 1-4. Treble clef, key signature of one sharp (F#), 4/4 time signature. The melody consists of quarter and eighth notes with slurs and accents. The bass line consists of quarter notes with slurs and accents.

Тритони

Повільно

А.Кореллі. Сарабанда

104

Musical notation for exercise 104, first system. Treble clef, 3/4 time signature. The melody consists of quarter and eighth notes with a tritone symbol (V) above the fifth measure.

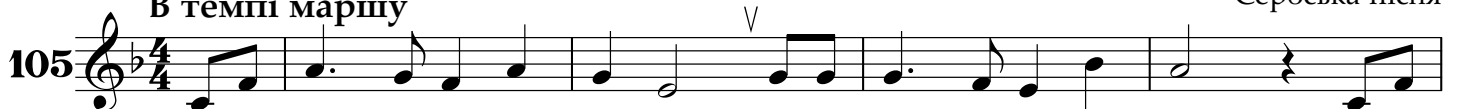

Musical notation for exercise 104, second system. Treble clef, 3/4 time signature. The melody continues with quarter and eighth notes, ending with a tritone symbol (V) above the fifth measure.

В темпі маршу

Сербська пісня

105

Musical notation for exercise 105, first system. Treble clef, 4/4 time signature. The melody consists of quarter and eighth notes with a tritone symbol (V) above the fifth measure.

Musical notation for exercise 105, second system. Treble clef, 4/4 time signature. The melody continues with quarter and eighth notes, ending with a tritone symbol (V) above the fifth measure.

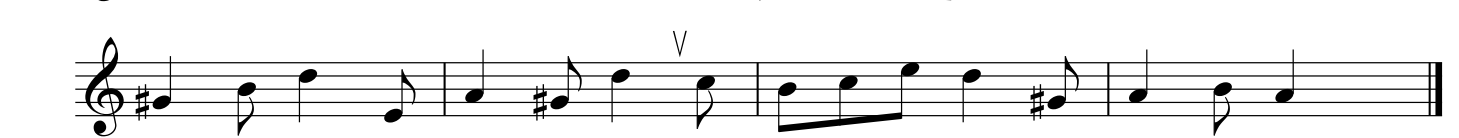
Рухливо

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

106

Musical notation for exercise 106, first system. Treble clef, 6/8 time signature. The melody consists of quarter and eighth notes with a tritone symbol (V) above the fifth measure.

Musical notation for exercise 106, second system. Treble clef, 6/8 time signature. The melody continues with quarter and eighth notes, ending with a tritone symbol (V) above the fifth measure.

Схвильовано

В.Фліс. Я.Якуб'як. Вправа

107

Musical notation for exercise 107, first system. Treble clef, 2/4 time signature. The melody consists of eighth notes with triplets (3) and tritone symbols (V) above the fifth and tenth measures.

Musical notation for exercise 107, second system. Treble clef, 2/4 time signature. The melody continues with eighth notes, triplets (3), and tritone symbols (V) above the fifth and tenth measures.

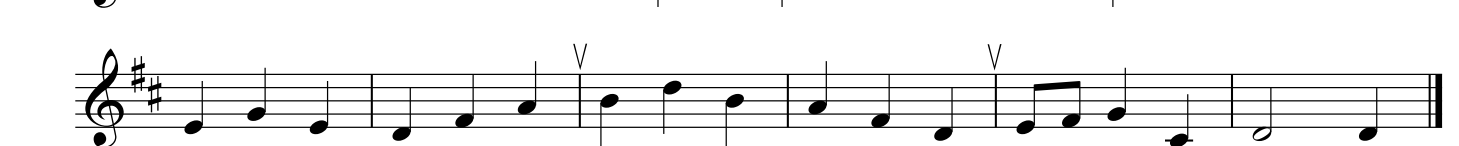
Співуче

Українська народна пісня "Сонце низенько"

108

Musical notation for exercise 108, first system. Treble clef, 3/4 time signature. The melody consists of quarter and eighth notes with tritone symbols (V) above the fifth and tenth measures.

Musical notation for exercise 108, second system. Treble clef, 3/4 time signature. The melody continues with quarter and eighth notes, ending with tritone symbols (V) above the fifth and tenth measures.

Спокійно

Українська народна пісня "Вийду я на гору"

109

Musical notation for exercise 109, first system. Treble clef, 3/4 time signature. The melody consists of quarter and eighth notes with tritone symbols (V) above the fifth and tenth measures.

Musical notation for exercise 109, second system. Treble clef, 3/4 time signature. The melody continues with quarter and eighth notes, ending with tritone symbols (V) above the fifth and tenth measures.

Тужно

Українська народна пісня "Ой, зацвіла червона калина"

110

Musical score for exercise 110, featuring a Ukrainian folk song. It consists of two staves in G major and 4/4 time. The melody is marked with a 'V' (accrescendo) and ends with a repeat sign.

Moderato

Німецька пісня

111

Musical score for exercise 111, featuring a German song. It consists of two staves in D major and 3/4 time. The melody is marked with a 'V' (accrescendo) and ends with a repeat sign.

Allegretto

Чеська пісня

112

Musical score for exercise 112, featuring a Czech song. It consists of two staves in B-flat major and 3/4 time. The melody is marked with a 'V' (accrescendo) and ends with a repeat sign.

Allegro

Ф.Шуберт. "В путь"

113

Musical score for exercise 113, featuring a piece by Franz Schubert. It consists of four staves in B-flat major and 2/4 time. The melody is marked with a 'V' (accrescendo) and ends with a repeat sign.

Con moto

Д.Дінкевич. Вправа

114

Musical score for exercise 114, featuring a piece by D. Dinkovitch. It consists of one staff in B-flat major and 3/4 time. The melody features a triplet and is marked with a 'V' (accrescendo).

Спокійно

В.Фліс. Я.Якуб'як. Вправа

115

Musical score for exercise 115, featuring a piece by V. Flis and Ya. Yakub'yak. It consists of one staff in G major and 2/4 time. The melody is marked with a 'V' (accrescendo).

Характерні інтервали

Повільно

Українська народна пісня "Прилетіла перепілонька"

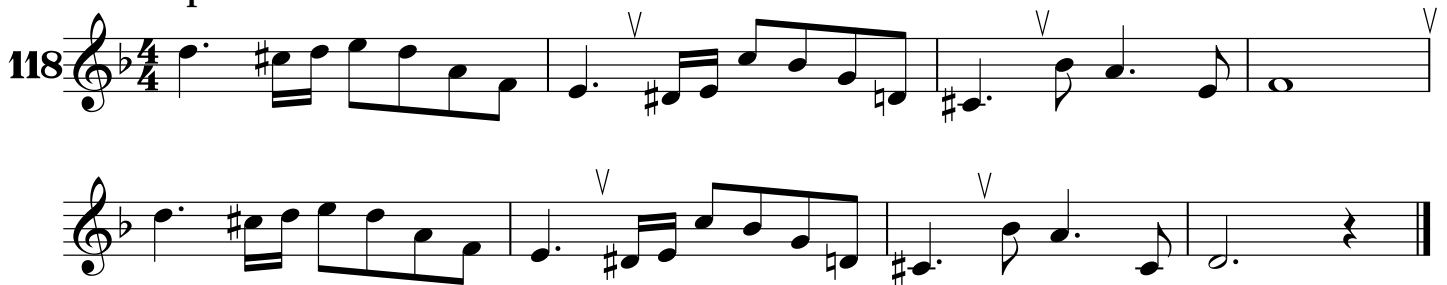
Помірно

Українська народна пісня
"Не питай, чого в мене заплакані очі"

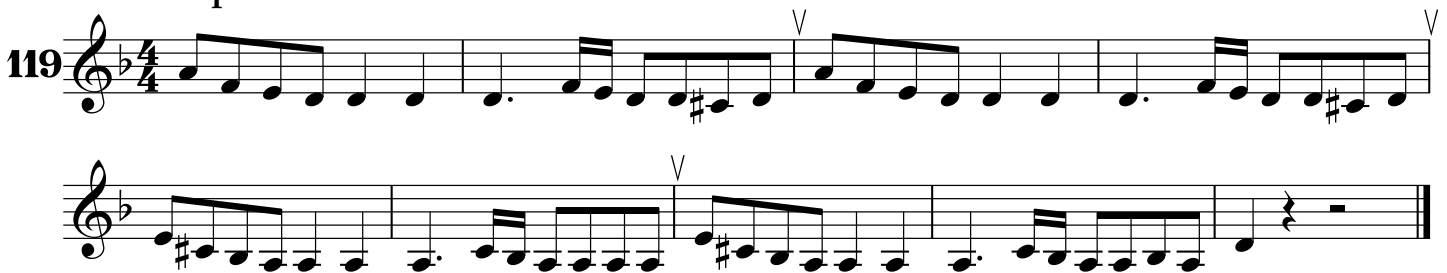
Стримано

I. Поклад. Скрипка грає

Помірно

Ф. Мендельсон. Концерт для скрипки з оркестром

Moderato

Українська народна пісня "Не стелися, кудрявчик"

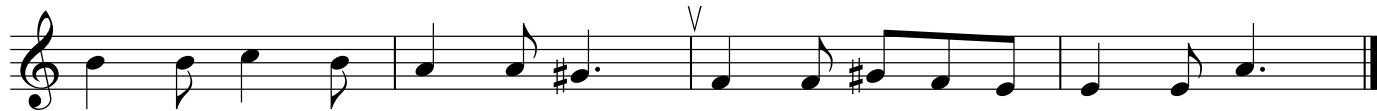
Allegro

І.С.Бах. Інвенція

Allegretto

Таджицька пісня

Allegro

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

Allegro

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

Українська народна пісня

"Єсть на світі доля"

Спокійно

Не дуже швидко

Й.Гуммель. Алєгretto

Рухливо

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

126

Musical notation for exercise 126, first system. Treble clef, key signature of one sharp (F#), 4/4 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes, with a trill-like figure in the second measure. A dynamic marking 'V' is present above the first and last measures.

Стримано

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

127

Musical notation for exercise 127, first system. Treble clef, key signature of one sharp (F#), 4/4 time signature. The melody features a mix of eighth and quarter notes with some flats. A dynamic marking 'V' is present above the fifth measure.

Con moto

М.Сільванський. Варіації

128

Musical notation for exercise 128, first system. Treble clef, key signature of one sharp (F#), 3/4 time signature. The melody is characterized by dotted rhythms and triplet markings (indicated by a '3' over the notes). A dynamic marking 'V' is present above the third measure.

Помірно

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

129

Musical notation for exercise 129, first system. Treble clef, key signature of two flats (Bb, Eb), 4/4 time signature. The melody includes a wide interval leap and a trill-like figure. A dynamic marking 'V' is present above the fifth measure.

Співуче

П.Булахов. "Відпусти мене, рідна"

130

Musical notation for exercise 130, first system. Treble clef, key signature of one sharp (F#), 3/4 time signature. The melody is lyrical, featuring a mix of quarter and eighth notes. A dynamic marking 'V' is present above the second measure.

Повільно

М.Римський-Корсаков. "Золотий півник"

131

Musical notation for exercise 131, first system. Treble clef, key signature of one sharp (F#), 3/4 time signature. The melody is slow and features a mix of quarter and eighth notes. A dynamic marking 'V' is present above the second measure.

Зменшений тризвук

Співуче

Українська народна пісня

132

Allegro

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

133

Спокійно

О.Афоніна. Вправа

134

Allegretto

Чеська пісня

135

Стримано

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

136

Con moto

Б.Барток. "Дітям" № 22

137

Граційно

Ф Шуберт. Експромт

138

В темпі вальсу

О.Афоніна. Вправа

139

Рухливо

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

140

Активно

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

141

Повільно

О.Афоніна. Вправа

142

Жартівливо

О.Афоніна. Вправа

143

Співуче

О.Афоніна. Вправа

144

Спокійно

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

145

Урочисто

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

146

Рішуче

І.Віленьський. Пісня Тібула

147

Стримано

С.Монюшко. "Пряля"

148

Рухливо

О.Афоніна. Вправа

149

Увідні септакорди

Рухливо

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

150

Con moto

Польська пісня

151

Moderato

Чеська пісня

152

Стримано

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

153

В темпі маршу

О.Афоніна. Вправа

154

Allegro

О.Клявліна. Вправа

155

Помірно

Моравська пісня

156

Повільно

Чеська пісня

157

Стримано

Польська пісня

158

Рухливо

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

159

Allegro

О Клявліна. Вправа

160

Allegro

Дж.Верді."Аїда" П д.

161

Con moto

І.Малиновська. Вправа

162

Two staves of musical notation for exercise 162. The first staff contains measures 1 and 2, and the second staff contains measures 3 and 4. Both staves end with a double bar line.

Рішуче

Л.Шукайло. Вправа

163

Two staves of musical notation for exercise 163. The first staff contains measures 1 and 2, and the second staff contains measures 3 and 4. Both staves end with a double bar line.

Рішуче

Л.Шукайло. Вправа

164

Two staves of musical notation for exercise 164. The first staff contains measures 1 and 2, and the second staff contains measures 3 and 4. Both staves end with a double bar line.

Vivo

М.Коваль. Вправа

165

Two staves of musical notation for exercise 165. The first staff contains measures 1 and 2, and the second staff contains measures 3 and 4. Both staves end with a double bar line.

Moderato

І.Русяєва. Вправа

166

Two staves of musical notation for exercise 166. The first staff contains measures 1 and 2, and the second staff contains measures 3 and 4. Both staves end with a double bar line.

Рішуче

О.Коваль. Вправа

167

Two staves of musical notation for exercise 167. The first staff contains measures 1 and 2, and the second staff contains measures 3 and 4. Both staves end with a double bar line.

Збільшений тризвук

168 **Помірно** О.Афоніна. Вправа

169 **В темпі маршу** О.Афоніна. Вправа

170 **Урочисто** П.Чайковський. "Благословляю Вас, ліси"

171 **Повільно** Українська народна пісня "Ой, наступала та чорная хмара"

172 **Allegro** О.Афоніна. Вправа

173 **Рухливо** О.Афоніна. Вправа

Спокійно

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

174

Allegro

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

175

Стримано

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

176

Помірно

В.Фліс. Я.Якуб'як. Вправа

177

Сумно

Л.Шукайло. Мелодія

178

В темпі вальсу

Л.Шукайло. Вправа

179

Вправи з залігованими нотами

Moderato

В.Вовк. Незрадлива любов

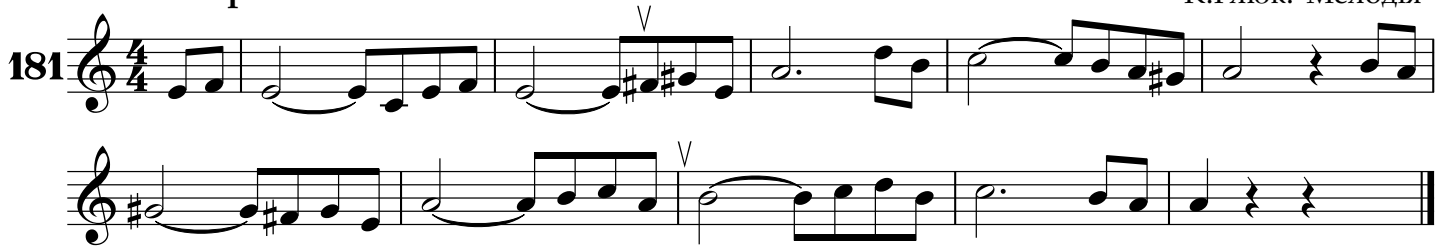
180

Помірно

К.Глюк. "Мелодія"

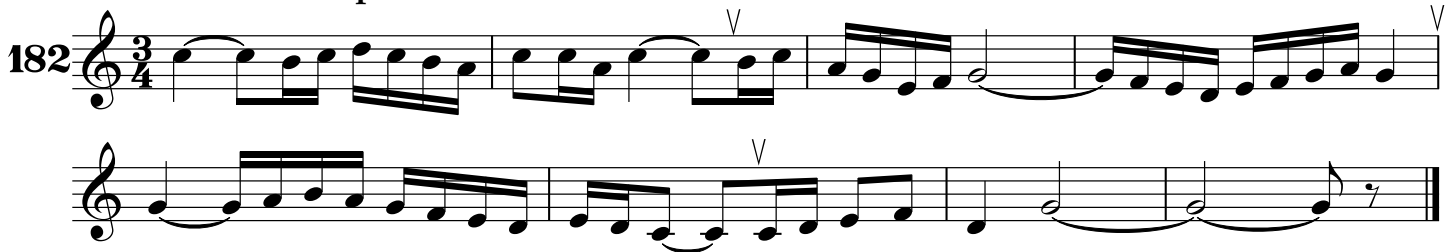
181

В темпі болеро

М.Равель. Болеро

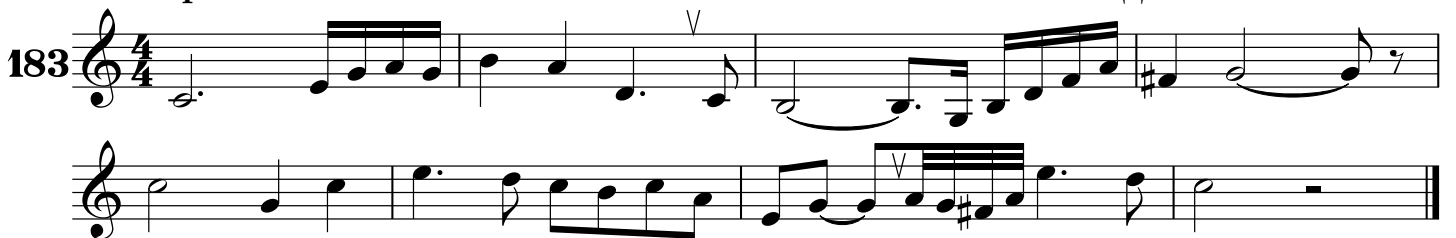
182

Стримано

Д.Шостакович. Романс

183

Спокійно

Г.Панюфка. Вокаліз

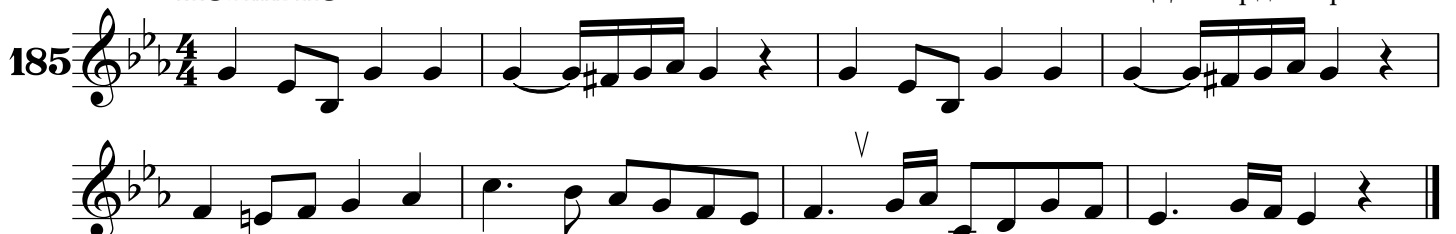
184

Повільно

Дж.Верди "Травіата"

185

Allegretto

М.Серебряний. Вправа

186

Two staves of music in B-flat major, 3/4 time. The first staff has a fermata over the final measure. The second staff has a fermata over the final measure.

В темпі маршу

В.Гортиков. Вправа

187

Two staves of music in B-flat major, 4/4 time. The first staff has a fermata over the final measure. The second staff has a fermata over the final measure.

Рухливо

Ю.Зільберман. Вправа

188

Two staves of music in B-flat major, 2/4 time. The first staff has a fermata over the final measure. The second staff has a fermata over the final measure.

Allegretto

М.Серебряний. Вправа

189

Two staves of music in D major, 2/4 time. The first staff has a fermata over the final measure. The second staff has a fermata over the final measure.

Moderato

В.Мураделі. "Про мир хай спів наш лине"

190

Two staves of music in B-flat major, 3/4 time. The first staff has a fermata over the final measure. The second staff has a fermata over the final measure.

Помірно

І.Віленський. "Пісня Тібула"

191

Two staves of music in B-flat major, 3/4 time. The first staff has a fermata over the final measure. The second staff has a fermata over the final measure.

Andante

Е.Бальсис.Концерт для скрипки з оркестром

192

Con moto

Ж.Бізе."Шукачі перл"

193

Adagio

М.Глінка."Руслан і Людмила"

194

Героїчно

М.Коваль. Вправа

195

Помірно

Ф.Шопен. Мазурка

196

Ладова альтерація та хроматизм.

Ускладнений ритм

Adagio

Т.Альбініні. "Адажіо"

197

Andante

К.Вебер. Варіації для кларнета і ф-но

198

Allegretto

В.Моцарт. Соната для скрипки

199

Allegro

Л.Бетховен. Сонатина для ф-но

200

Allegretto

А.Дворжак. Слов'янський танок

201

Помірно

Т.Хренніков. "Як соловей про троянду"

202

Наспівно

М.Глінка. "Я пам'ятаю мить чудову"

203

Andante

М.Глінка. "Болеро"

204

Moderato

О.Злотник. "Гай, зелений гай"

205

Allegro assai moderato

Дж.Верді. "Аїда"

206

Adagio

М.Римський-Корсаков "Снігуронька"

207

Musical score for Adagio, measures 207-208. The score is in 4/4 time with a key signature of one flat. It consists of two staves of music. The first staff starts with a treble clef and a key signature of one flat. The second staff continues the melody. There are three accents (V) above the notes in measures 207 and 208.

Largo

Дж.Верді "Набукко"

208

Musical score for Largo, measures 208-209. The score is in 4/4 time with a key signature of three sharps. It consists of two staves of music. The first staff starts with a treble clef and a key signature of three sharps. The second staff continues the melody. There are three triplets (3) above the notes in measures 208 and 209.

Рухливо

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

209

Musical score for Rukhlyvo, measures 209-210. The score is in 2/4 time with a key signature of two flats. It consists of two staves of music. The first staff starts with a treble clef and a key signature of two flats. The second staff continues the melody. There are two accents (V) above the notes in measures 209 and 210.

Рішуче

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

210

Musical score for Rishuchye, measures 210-211. The score is in 4/4 time with a key signature of two flats. It consists of two staves of music. The first staff starts with a treble clef and a key signature of two flats. The second staff continues the melody. There are two accents (V) above the notes in measures 210 and 211.

Vivo

Ф.Шуберт. "Атлант"

211

Musical score for Vivo, measures 211-212. The score is in 3/4 time with a key signature of two flats. It consists of two staves of music. The first staff starts with a treble clef and a key signature of two flats. The second staff continues the melody. There are two accents (V) above the notes in measures 211 and 212.

Allegro С.Джоплін. "Регтайм"

212

Adagio О.Клявліна. Вправа

213

Con moto М.Серебряний. Вправа

214

Повільно М.Серебряний. Вправа

215

Moderato М.Серебряний. Вправа

216

Наспівно О.Дінкевич. Вправа

217

Рішуче

О.Дінкевич. Вправа

218

Andante

О.Афоніна. Вправа

219

В темпі маршу

О.Афоніна. Вправа

220

Співуче

О.Дінкевич. Вправа

221

Наспівно

О.Дінкевич. Вправа

222

Вправи в басовому ключі

Українська народна пісня
"Раз приходжу я додому"

Жартівливо

223

Musical notation for exercise 223, first system. Bass clef, key signature of three sharps (F#, C#, G#), 2/4 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes. A fermata is placed over the final note of the first system.

Українська народна пісня
"Чи се тії чоботи"

Стримано

224

Musical notation for exercise 224, first system. Bass clef, key signature of two sharps (F#, C#), 2/4 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes. A fermata is placed over the final note of the first system.

Співуче

М.Лисенко "Наталка Полтавка"

225

Musical notation for exercise 225, first system. Bass clef, key signature of three flats (Bb, Eb, Ab), 2/4 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes. A fermata is placed over the final note of the first system.

Allegro

Українська народна пісня "Ой, піду ж я собі в ліс"

226

Musical notation for exercise 226, first system. Bass clef, key signature of one sharp (F#), 4/4 time signature. The melody consists of quarter and eighth notes. A fermata is placed over the final note of the first system.

Allegretto

Л.Бетховен."Контрданс"

227

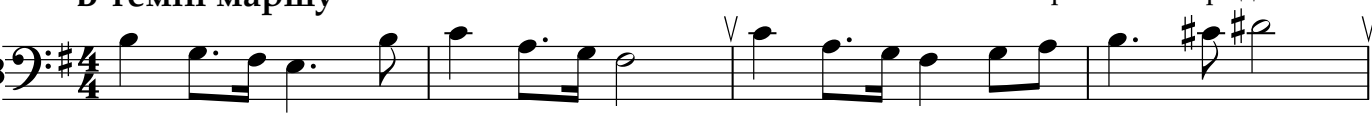

Musical notation for exercise 227, first system. Bass clef, key signature of one sharp (F#), 2/4 time signature. The melody consists of quarter and eighth notes. A fermata is placed over the final note of the first system.

В темпі маршу

Українська народна пісня

228

Musical notation for exercise 228, first system. Bass clef, key signature of one sharp (F#), 4/4 time signature. The melody consists of quarter and eighth notes. A fermata is placed over the final note of the first system.

Не поспішаючи

Українська народна пісня "Над ланами сонце сходить"

229

Musical score for the Ukrainian folk song "Над ланами сонце сходить". It consists of three staves of music in bass clef, 2/4 time signature, and B-flat major key. The tempo is marked "Не поспішаючи" (Ad libitum). The score includes various note values, rests, and dynamic markings such as accents (V) and repeat signs.

Andante

Й.Бах. "Арія"

230

Musical score for J.S. Bach's "Арія" (Aria). It consists of three staves of music in bass clef, 3/4 time signature, and B-flat major key. The tempo is marked "Andante". The score features a variety of note values, rests, and dynamic markings including accents (V).

Повільно

Українська народна пісня "Сонце низенько"

231

Musical score for the Ukrainian folk song "Сонце низенько". It consists of two staves of music in bass clef, 3/4 time signature, and D major key. The tempo is marked "Повільно" (Ad libitum). The score includes various note values, rests, and dynamic markings such as accents (V).

Співуче

Польська народна пісня

232

Musical score for a Polish folk song. It consists of two staves of music in bass clef, 3/4 time signature, and D major key. The tempo is marked "Співуче" (Ad libitum). The score includes various note values, rests, and dynamic markings such as accents (V).

Andante

Г.Гендель. "Менует"

233

Musical score for G. Handel's "Менует" (Menuet). It consists of three staves of music in bass clef, 3/8 time signature, and B-flat major key. The tempo is marked "Andante". The score includes various note values, rests, and dynamic markings such as accents (V).

Наспівно

Українська народна пісня

234

Musical notation for exercise 234, marked "Наспівно" (Melodically). It consists of two staves in bass clef, 3/4 time, with a key signature of three flats. The melody is written on the top staff, and the bass line on the bottom staff. There are two accents (V) above the first and fifth measures of the top staff.

Рухливо

Українська народна пісня "Туде вітер вельми в полі"

235

Musical notation for exercise 235, marked "Рухливо" (Lively). It consists of three staves in bass clef, 2/4 time, with a key signature of one flat. The melody is written on the top staff, and the bass line on the middle and bottom staves. There is one accent (V) above the fifth measure of the top staff.

Стримано

О.Коваль. Вправа

236

Musical notation for exercise 236, marked "Стримано" (Moderato). It consists of two staves in bass clef, 3/4 time, with a key signature of three flats. The melody is written on the top staff, and the bass line on the bottom staff. There are two accents (V) above the fifth and tenth measures of the top staff. The bass line has two triplets (3) under the first and sixth measures.

Співуче

О.Коваль. Вправа

237

Musical notation for exercise 237, marked "Співуче" (Melodically). It consists of two staves in bass clef, 3/4 time, with a key signature of two sharps. The melody is written on the top staff, and the bass line on the bottom staff. There are two accents (V) above the fifth and tenth measures of the top staff. The bass line has a triplet (3) under the eighth measure.

Стримано

Українська народна пісня "Віє вітер, віє буйний"

238

Musical notation for exercise 238, marked "Стримано" (Moderato). It consists of two staves in bass clef, 4/4 time, with a key signature of two sharps. The melody is written on the top staff, and the bass line on the bottom staff. There is one accent (V) above the fifth measure of the top staff.

Швидко

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

239

Musical notation for exercise 239, marked "Швидко" (Allegro). It consists of two staves in bass clef, 2/4 time, with a key signature of one flat. The melody is written on the top staff, and the bass line on the bottom staff. The top staff has many slurs and accents, indicating a fast, rhythmic piece.

Con moto

Ж.Колодуб. "Весна"

240

Allegretto

В.Фліс. Я.Якуб'як. Вправа

241

Помірно

В.Белліні. "Чужоземка"

242

Помірно

В.Фліс.Я.Якуб'як. Вправа

243

Стримано

Українська народна пісня "Ой, наступила та чорна хмара"

244

Vivo

Б.Сметана "Продана наречена" II д.

245

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афоніна О.С. «Сольфеджіо для V класу». Київ. «Мелосвіт».
2. Афоніна О.С. «Сольфеджіо для VI класу». Київ. «Мелосвіт».
3. Афоніна О.С. «Сольфеджіо для VII-VIII класів». Київ. «Мелосвіт».
4. Фліс В. Якуб'як Я. «Сольфеджіо для для V класу». Київ. Музична Україна, 1983 рік.
5. Фліс В. Якуб'як Я. «Сольфеджіо для для VI класу». Київ. Музична Україна, 1981 рік.
6. Фліс В. Якуб'як Я. «Сольфеджіо для для VII класу». Київ. Музична Україна, 1982 рік.
7. Серебряний М. «Сольфеджіо на ритмоінтонаційній основі сучасної естрадної музики». Київ. Музична Україна, 1978 рік.
8. Павленко Т. «Сольфеджіо на основі українських народних пісень». Київ. Музична Україна, 2002 рік.
9. Перлини української народної пісні. Пісенник, II видання. Упорядник М.М.Горобійчук. Київ. Музична Україна, 1991 рік.
10. Калужька . «Сольфеджіо для VI класу».
11. Давидова. «Сольфеджіо для V класу».
12. Колесса Ф. Шкільний співаник. Київ. Музична Україна, 1993 рік.
13. Фрідкін Г. «Читання з листа на уроках сольфеджіо».
14. Програма з сольфеджіо для музичних шкіл, музичних відділень ПСМНЗ. Автори-укладальники: Єпімахова О.В., Жосан І.А., Кулик В.В., Печенко О.С., Подлесна І.А., Сіротіна Т.Б., Смаглій Г.А., Смольська Н.І., Чиж Г.М. Київ, 2012 рік.